

FEDAKÂRLIĞIN ZİRVESİ: ÎSÂR!

YAZAR: ALİ AYKAÇ

وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ

“Kendileri ihtiyaç içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler.”

Haşr, 59/9.

İletişim: **0541 934 3778** Daha fazlası için: **www.aliaykac.com**

Bu içerik, yazarının izni olmadan kısmen veya tamamen kopyalanamaz ve dağıtılamaz. İlgili yasağa aykırı hareket eden kişiler hakkında, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre telif hakları kapsamında yasal işlem başlatılacaktır.

بِسْمِ اللَّهِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ

Hamd, bizleri yokluktan varlığa çıkaran, varlık içinde en büyük ahlaki mertebelerden olan **îsârı** yani **başkalarını kendine tercih etme** meziyetini kalbimize yerleştiren, nefsin cimriliğinden korunma yolunu gösteren **Allah'a ﷻ mahsustur. Salât ve selâm**, hayatı boyunca yalnızca kendi rahatını değil, ümmetinin saadetini dert eden, yediği yemeği dahi başkasına ikram etme ahlakını öğreten, **gündemini daima mazlumin çığılığına göre** ayarlayan, **îsârın zirvesi** olan Peygamber Efendimiz'e ﷺ onun cömert ve fedakâr âline, Mekke'den Medine'ye hicret eden Muhacirlere mallarını feda eden Ensar gibi **hakıyla îsârı yaşayan** ashabına ve bu üstün ahlakı hayatının her anına taşıyan bütün müminlerin üzerine olsun!

Pek Aziz ve Muhterem Müslümanlar,

Bütün insanlığa dünya ve âhiret saadetini hedef gösteren dinimiz İslâm, müminleri sadece aynı inancı paylaşan topluluklar olarak değil, **kardeş** kıldığı bir aile olarak tanımlar ve onları yeryüzünde birbirinin **emâneti** yapar. Bugün ise bu kardeşliğin sınandığı en ağır dönemlerden birini yaşıyoruz. Bir lokma ekmeğe muhtaç hâlde ölümü bekleyen müminleri, günlerce aç kaldığı için yavrusunu emziremeden vefât eden anneleri, zulme, işkenceye ve katliamlara mâruz bırakılan kardeşlerimizi gördükçe; imanın en büyük meyveleri olan **merhamet, şefkat, diğerkâmlık, infak, cömertlik** ve bunların zirvesi olan **îsâr** ahlâkının bugün her zamankinden çok daha hayati olduğunu açıkça idrak ediyoruz. Özellikle

böyle bir çağda, **kendinden vazgeçip kardeşini tercih etme** anlamına gelen **îsâr** ahlâkına muhtaç olduğumuz inkâr edilemez bir gerçektir.

Sözlükte **bir şeyi veya bir kimseyi diğerine üstün kılmak, tercih etmek** mânasına gelen **îsâr**, ahlâk penceresinden baktığımızda da **kişinin ihtiyaç içinde olsa bile sahip olduğu imkânları önce başkalarının ihtiyacını gidermek için kullanması, onların yararını kendi nefsi üzerine tercih etmesi** demektir. Bu yönüyle **îsâr** (fedakârlık), sadece elimizdekini başkasıyla bölüşmekten ibaret değildir; bilakis o, **“önce ben” diyen nefse karşı** iradenin kazandığı büyük bir zafer ve kişinin iç dünyasında gerçekleşen **manevi bir yükseliştir.**

İman, sâlih amele vesile oldukça güçlenir; sâlih amel güzel ahlaka dönüştükçe kemâle erer. İşte bu dönüşümün en parlak tezahürlerinden biri, İslâm ahlâkının zirvesi kabul edilen **îsârdır.** Çünkü **îsâr, sadece cömertlik değildir; cömertlik üstü bir durumdur.** Burada kişi, imkânı dar da olsa, **kendi ihtiyacını geri plana atıp kardeşinin ihtiyacını öne geçirir.** Bu nedenle **îsâr, din kardeşliğinin en üst seviyesi, imanın kalpte kökleştiğini gösteren en kuvvetli işaretlerden biridir.**

İslâm tarihinde **îsârın en parlak ve unutulmaz örneği, Mekkeli muhacirlerle Medineli Ensar’ın bir araya geldiği hicret günlerinde yaşanmıştır.** Medineli Müslümanlar, yurtlarını ve mallarını geride bırakarak hicret etmek zorunda

kalan muhacir kardeşlerini sadece misafir etmekle kalmamış; **kucaklarını, evlerini, bağ ve bahçelerini, hatta gönüllerini** açmışlardır. **Kendi geçim darlıklarına rağmen, sahip oldukları her şeyi onlarla paylaşmış; çoğu zaman kendi ihtiyaçlarını geri plana iterek muhacir kardeşlerinin ihtiyaçlarını öne almışlardır.**

Allah ﷻ bu yüce ahlâkı Kur’ân’da şöyle övmüştür:

وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ

“Kendileri ihtiyaç içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler.”¹

Bu ayet, îsârın sadece bir ahlak ilkesi değil; **Allah’ın övgüsüne mazhar olmuş bir kulluk mertebesi** olduğunu ortaya koymaktadır. Peygamber Efendimiz ﷺ de bu ruhu yaşatmak için ümmetine şu müjdeyi vermiştir: ***“Sizden biriniz, kendisi için istediğini kardeşi için de istemedikçe gerçek iman etmiş olmaz.”²***

Ensar’ın ortaya koyduğu bu örneklik, bu hadisin ete kemiğe bürünmüş halidir. Bu kadim îsâr ahlâkı, **günümüz dünyasında da bize güçlü sorumluluklar yüklemektedir.** Çünkü bugün de nice muhacir, mazlum ve mağdur kardeşimiz

¹ Haşr, 59/9.

² Buhârî, Îmân, 7. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ

yeryüzünün farklı bölgelerinde **açlık, savaş, göç, yoksulluk ve zulüm** ile mücadele etmektedir. Bizden istenen; Ensar'ın yaptığı gibi, imkânlarımız ölçüsünde kardeşlerimizin yaralarını sarabilmek; kimi zaman bir lokma ekmek, kimi zaman bir örtü, kimi zaman bir dua, kimi zaman da bir gönül ferahlığı olabilmektir. Zira îsâr sadece tarihi bir olay değil; **her çağda müminin yüreğinde yaşaması gereken bir imtihandır.**

Şüphesiz ki bir kimsenin **kendi ihtiyacı varken** başkasını kendine tercih etmesi, sadece güzel bir davranış değil; **yüksek bir ahlâkın, güçlü bir imanın ve eşsiz bir fedakârlığın** göstergesidir. Cömertlik, sahip olunan malın fazlasını vermekle sınırlı olabilir; **insan kendi ihtiyacı olmayan şeyi zaten kolayca verebilir.** Ancak îsâr, cömertliğin çok daha üstünde bir mertebedir. Îsâr, kişinin **kendisi muhtaç olduğu hâlde,** sahip olduğu nimet veya imkândan **Allah ﷻ rızası için vazgeçmesi, onu din kardeşinin ihtiyacına tahsis edebilmesidir.**

Gerçek îsâr, insanın **önce ben** duygusundan sıyrılıp **önce kardeşim** diyebilmesi, nefsinin bencilliğini aşarak diğerkâm olabilmesidir. Bu, **nefsi terbiye eden, kalbi yücelten ve imanın kemale erdiğini gösteren büyük bir ahlaktır.** Çünkü îsâr, kulun Rabbine olan sadakatini ve kardeşlik hukukuna verdiği değeri ortaya koyar. Nitekim Allah Teâlâ, bu yüksek ahlâka sahip müminleri **övücü bir üslup** ile şöyle anlatmaktadır:

وَالَّذِينَ تَبَوَّؤُ الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ
فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِّمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ
وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

“Onlardan önce Medine’ye yerleşip iman edenler, kendilerine hicret edenleri severler; onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir ihtiyaç hissetmezler. Kendileri ihtiyaç içinde olsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir.”³

Bu ayet, îsârın Müslümanlar arasındaki kardeşlik bağının ne kadar güçlü olabileceğini gösterir. Ayette özellikle *kendileri ihtiyaç içinde olsalar bile* ifadesi, îsârın gerçek boyutunu ortaya koyar. Îsâr, nefsin cimriliğini yenmek ve kalpteki bencilliği tamamen söküp atmaktır. Rabbimiz ayetin sonunda *“kim nefsinin cimriliğinden korunursa”* diyerek îsârın aslında bir nefis mücadelesi ve manevi zafer olduğunu beyan eder.

Günümüzde insanların sahip olduğu en kıymetli sermayelerden biri zamandır. Çünkü içerisinde bulunduğumuz bu modern hayat, insanı sürekli koşturan, yoran ve nefes aldırmayan yoğun bir tempoyla örülüdür.

³ Haşr, 59/9.

Böyle bir çağda bir Müslümanın, kendi yoğunluğu ve meşgaleleri arasında **kardeşi için zaman ayırabilmesi**, îsârın **en nadir ve en kıymetli tezahürlerinden biridir**. Bugün insanlar, çoğu zaman maddî bir yardımı kolayca yapabilir; ancak bir muhtaçla oturup dertleşmek, bir yalnızın gönlünü almak, bir gencin çıkmazına rehberlik etmek, bir hastayı ziyaret etmek, yaşlı bir kimsenin elinden tutmak gibi **zaman vermeyi gerektiren iyiliklerde zorlanırlar**. Hâlbuki Peygamber Efendimiz ﷺ buyurduğu gibi: **“Müslüman kardeşinin yüzüne tebessüm etmen senin için sadakadır.”** ⁴ buyurarak insanın zamanını, ilgisini ve gönlünü infak etmesinin ne kadar değerli olduğunu açıkça ortaya koymuştur.

İçerisinde bulunduğumuz modern çağ, insanoğlunu bireyselliğe yöneltti. Herkesin randevuları dolu, herkes meşgul ve zaman, adeta parayla ölçülen bir sermayeye **dönüştü**. Oysa İslam ahlakının zirvesi olan îsâr (fedakârlık), kişinin kendisinden önce kardeşini düşünmesidir. **Geçmişte bu fedakârlık mal ve mülk ile ölçülürken, günümüzde en büyük kıtlık zamanda yaşanıyor**. Günümüzde îsâr kendi işini erteleyip, bir kardeşinin sıkıntısına samimiyetle kulak vermek demektir. İşte bu, modern hayatın en büyük nefis sınavıdır.

⁴ Tirmizî, Birr, 36. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : تَبَسُّمُكَ فِي وَجْهِ أَخِيكَ لَكَ صَدَقَةٌ

Bugün îsârın en zor ve en değerli şekli, çoğu zaman maldan değil **zamandan fedakârlık etmekten** geçmektedir. Çünkü modern çağın insanı, eşyadan çok **zaman yoksulu** hâline gelmiştir. İnsanlar **artık “vaktim yok”, “yetişemiyorum”, “meşgulüm”** bahanesini bir hayat mottosu hâline getirmiştir. Bu yüzden bir Müslümanın, kendi işini geciktirme pahasına bile **bir kardeşinin derdine kulak vermesi**, yorgunluğuna rağmen **birine moral olacak bir tebessüm göstermesi**, cep telefonunu bir kenara bırakıp **karşısındaki insana gerçek bir dikkatle yönelmesi**, günümüzün en büyük îsâr örneklerinden sayılır. Allah ﷻ Kur’ân’da şöyle buyurur:

وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ

“İyilik ve takva üzerinde yardımlaşın.”⁵

Bu ayetin günümüze bakan yüzü şudur: **Yardımlaşma artık yalnızca maddi değil, aynı zamanda duygusal, zihinsel ve manevi bir destektir.** Yaşadığımız çağda insanlar açlıktan değil, yalnızlıktan ölmektedir. Dolayısıyla **bir insanın kalbine dokunan en güçlü infak**, bazen sadece **on dakika samimi bir şekilde dinlemek, bir derdi paylaşmak, birinin yükünü hafifletmek, bir yüreğe omuz olmaktır.** Peygamber Efendimiz ﷺ şöyle buyurur: ***“Bir kardeşimin***

⁵ Mâide, 5/2.

ihtiyacını gidermek için onunla yürümem, benim için bu mescitte bir ay itikafta kalmaktan daha hayırlıdır.”⁶

Bu hadis, îsârın çağımıza bakan yönünü en açık şekilde anlatır: **İhtiyaç, artık yalnızca ekmek ve su değil; ilgi, anlayış ve merhamettir.**

Bu hadis-i şerifin çizdiği çerçeve, merhamet ve îsârın sadece komşumuzun kapısına kadar uzanan bireysel bir çaba olmadığını, aynı zamanda bir **ümme bilincinin** de ilk adımı olduğunu gösterir. Zira, **Müslümanların tek bir beden gibi olduğu inancı gereği, bir kardeşimizin sıkıntısını gidermek için attığımız adım ile küresel bir zulüm karşısında gösterdiğimiz duruş arasında özde hiçbir fark yoktur.** İslam, bizi nefsimizin ve yakın çevremizin dar çemberinden çıkarıp, tüm coğrafyalardaki kardeşlerimize karşı sorumlu kılan bir bağ ile donatmıştır. Bu bağ, yerelde **zamanımızı feda etmeyi** gerektirirken, küreselde **malımızı ve sesimizi** feda etmeyi gerektirir.

Îsârın günümüzdeki en hayati karşılıklarından biri de **dünyanın dört bir yanında zulme uğrayan, açlıkla boğuşan, savaş altında yaşayan Müslümanlara duyarsız kalmama** sorumluluğudur. Bugün Gazze’den Doğu Türkistan’a, Afrika’nın yoksul bölgelerinden yurtlarından

⁶ *İbn Ebî Şeybe, Musannef, 6/118.* قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : وَلَأَنْ أَمْشِيَ مَعَ أَخِي فِي حَاجَتِهِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَعْتَكِفَ فِي هَذَا الْمَسْجِدِ شَهْرًا

sürülmüş mültecilere kadar geniş bir coğrafyada milyonlarca mazlum, **ümmetin dayanışmasına muhtaç hâldedir**. Bu tablo karşısında Müslüman'ın sessiz kalması düşünülemez; zira Kur'ân-ı Kerîm, zulüm altındaki müminlerin hâline bigâne kalanları sert bir dille uyarmıştır:

وَإِنْ اسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمْ النَّصْرُ

“Eğer onlar din uğrunda sizden yardım isterlerse, onlara yardım etmek üzerinize bir borçtur.”⁷

Bugün Müslümanların mazlumlara duyarsız kalmasının en büyük sebeplerinden biri **bencillik ve konfor alanlarına kapanmasıdır**. İnsan kendi rahatı bozulmasın diye dışarıdaki acıyı görmekten kaçabilir. Oysa îsâr, sadece sahip olunanı vermek değil; bazen alıştığın huzuru, konforu, güveni paylaşmak; bazen de uzak bir coğrafyadaki bir Müslümanın çılgına kulak verip kendi gündemini değiştirmektir. Peygamber Efendimiz ﷺ bu konuda ümmeti uyarmış ve şöyle buyurmuştur: *“Müminler birbirlerini sevmeye ve merhamette tek bir beden gibidir.”⁸*

Eğer bedenimizin bir uzvu olan Gazze, Doğu Türkistan ve diğer Müslüman coğrafyalar acı çekiyorsa, vücudun geri kalanının (yani bizlerin) **uyuyor** veya **rahat** olması

⁷ Enfâl, 8/72.

⁸ Buhârî, Edeb, 27. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادِّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ كَمَثَلِ الْجَسَدِ الْوَاحِدِ

düşünülemez. Zira, bedenın bir parçası rahatsız olduğunda, tüm beden uykusuz kalır ve ateşlenir. Günümüzde Müslümanları zulme duyarsız bırakan en büyük etken, hadisin reddettiğı bu **konfor alanına kapanma** hastalığıdır. Kendi huzurumuzun bozulmaması için, uzaktaki kardeşimizin acı çığılıklarını görmezden gelmek, aslında bedenın diğer organlarının, hasta olan organı inkâr etmesi demektir. İsâr, bu bağlamda, sadece maddiyatı veya zamanı vermek değil; bizzat **kendi rahatımızı, kişisel gündemimizi ve alışlagelmiş güvenliğimizi** feda etmektir. İşte bu **konforu paylaşma veya feda etme sorumluluğı**, bizi tek bir vücut yapan imanın en temel gereğidir.

Bugün İsâr ahlâkının en güçlü tezahürü, dünyanın diğer ucundaki bir mazlumun ıztırabını **kendi acımız gibi hissetmek**, onların yarasına merhem olmak için imkân üretmek, dua etmek, **bilinç oluşturmak** ve elimizden gelen her yolla destek olmaktır. Çünkü **ümmeť, ancak İsâr ruhuyla dirilir; bencillikle değil, paylaşarak ve birbirinin yükünü üstlenerek ayakta kalabilir.**

İsâr derecesinde cömertlik sergilemek, elbette büyük bir fazilettir; ancak bu faziletin **doğru bir zeminde, hikmetli bir denge üzere icra edilmesi gerektiğini unutmamak gerekir.** Zira İsâr, kontrolsüz bir fedakârlık değil; Allah'ın ﷻ razı olduğu ölçüyü gözeterek yapılan bilinçli bir paylaşımdır. Hak yolunun yolcusu olan mümin, başkasını kendine tercih ederken aynı zamanda kendi sorumluluklarını, ailesini ve emaneti olan nimetleri de gözetmekle yükümlüdür.

Bu nedenle **cömertlik**, yerli yersiz saçıp savurmak **değildir**. Asıl cömertlik, **nimetin kıymetini bilerek**, onu ölçülü ve hikmetli bir biçimde Allah'ın ﷻ kullarına ulaştırmaktır. Nitekim Allah Teâlâ, **insanı hem cimrilikten hem de israftan uzak tutmak** için Kur'ân'da şöyle buyurmuştur:

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ
فَتَقْعَدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا

***“Eli sıkı olma! Ama ölçüsüzce eli açık da olma!
Sonra kınanmış ve eli boş kalmış biri hâline düşersin.”⁹***

Bu ayet-i kerîme, cömertliğin sınırını çizmekte ve **itidali**, yani orta yolu işaret etmektedir. **Cimrilik de israf da aşırılıktır; her ikisi de haramdır**. Bu sebeple cömertlik, bu iki uç arasında dengede durmakla güzelleşir. Bu denge şöyle özetlenebilir:

- **İfrat**, aklın ve dinin uygun gördüğü ölçünün ötesine geçmek, yani **savurganlıktır**.
- **Tefrit**, ihtiyaç duyulan yerlere gerekli miktarı bile sarf etmemektir; yani **cimriliktir**.

İşte **itidal**, bu iki aşırılığın ortasında duran bir duygudur. Müslümanın cömertliği de bu ölçüyle anlam kazanır.

⁹ İsrâ, 17/29.

Allah ﷻ için verilmiş her bir iyilik **sadakadır** ve infakın birçok derecesi vardır. Ancak bu derecelerin zirvesi, Kur’ân’ın övgüsüne mazhar olan **îsârdır**. Îsâr, sadece ihtiyaç fazlasını vermek değil; **bazen kişinin kendi muhtaç olduğu şeyi dahi kardeşine tercih etmesidir**. Bu sıradan insanların değil; **kalbi ince, merhameti derin, Allah’a ﷻ teslimiyeti güçlü kimselerin işidir**. Çünkü asıl îsâr, **“Kendim de ihtiyaç duyuyorum ama kardeşim daha muhtaç olabilir”** diyerek kendi nefsiyle pazarlık yapmadan verebilmektir. Nefsini susturup, **“Bana yeter, kardeşime gitsin”** diyebilmektir.

Îsâr, sadece bir mal paylaşımı değildir; aynı zamanda **nefs terbiyesinin en yüksek aşamalarından biridir**. Çünkü nefis fitratı gereği almak ister toplamak ister kendini öncelemek ister. Îsâr ise nefse şunu söyletmektir: **“Sen değil, kardeşin!”** Bu, nefse ağır gelir; fakat kalbi derinleştirir. Nefis cimriliğinden arınan kimse hakkında Allah ﷻ şöyle buyurur:

وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

“Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar felaha erenlerin ta kendileridir.”¹⁰

Bu ilahi düsturun ışığında bakıldığında, îsârın modern insana bakan yüzü daha netleşir: O, sadece başkasına fayda sağlama eylemi değil, bizzat **kendi nefsimizi fethettiğimiz** bir alandır. Günümüz dünyasında nefis, mal ve mülk toplamamanın

¹⁰ Teğabün, 64/16.

ötesinde, **zamanı, dikkati ve enerjiyi** de sadece kendine ayırmayı, bunları başkasıyla paylaşmaktan kaçınmayı emreder. Îsâr ise, bu modern bencilliğin kalbine vurulan en güçlü darbedir. Kendi rahatımızı, kendi kişisel gündemimizi, hatta kendi dinlenme vaktimizi bir kenara bırakıp, kardeşimizin ihtiyacına koştığımız her an; **“sen değil, o!”** fısıltısı, nefsin fitrî olan **şuhh**’unu yani **aşırı cimriliğini** kırar. Böylece, cömertçe verilen şey bir miktar mal ya da birkaç dakika zaman olmaktan çıkar, nefsin zincirlerini kırmaya dönüşür. İşte bu yüzden **îsâr, sadece bir ahlaki meziyet değil, aynı zamanda nefis terbiyesi yolculuğunun ve gerçek felaha** (kurtuluşa) ulaşmanın en emin yollarından biridir.

Ya Rab! Bizleri, malımızı, zamanımızı, dikkatimizi ve konforumuzu îsâr uğruna terk edebilecek bir teslimiyetle yaşayan, fedakârlığın ruhunu hayatına taşıyan kullarından eyle! **Ya Rabbi!** Bizlere, bencillikten hicret etmeyi, cimrilikten uzaklaşmayı, nefisle mücadelede başkalarını kendine tercih etme ahlakında sebatkâr olmayı lütfeyle!

وَأَخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، **الفاتحه**